

Το Ερευνητικό Κέντρο Maison d'Archéologie et d'Ethnologie στο Πανεπιστήμιο της Nanterre.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κατερίνα Χαρατζοπούλου

Αρχαιολόγος, ειδικευμένη στην Τεκμηρίωση

Πανεπιστημιακή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στις εφαρμογές της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία: επιλεγμένα κέντρα και προγράμματα σπουδών (Μέρος 1ο)

Η ένταξη στην πανεπιστημιακή διδασκαλία της Αρχαιολογίας ειδικών προγραμμάτων εκπαίδευσης στις εφαρμογές της Πληροφορικής είναι γεγονός σχετικά πρόσφατο και καθόλου γενικευμένο. Η εκτεταμένη χρήση υπολογιστών σε πολλά πανεπιστημιακά αρχαιολογικά Τμήματα για την επεξεργασία των δεδομένων και την επικοινωνία, αντίθετα με ό,τι θα περίμενε κανείς, δεν αποτελεί κριτήριο για την ύπαρξη εξειδικευμένων τμημάτων και την παροχή αντίστοιχης συστηματικής διδασκαλίας. Πιο αξιόπιστη ένδειξη – χωρίς αυτό να είναι απόλυτο – είναι η συμμετοχή στις διεθνείς διοργανώσεις στο χώρο των εφαρμογών της Πληροφορικής στην Αρχαιολογία (Πανεπιστήμια Λωζάννης, Σαουδάμπτον, Γρανάδας).

Ολιγάριθμα αρχαιολογικά Τμήματα –και ακόμη λιγότεροι Τομείς Κλασικής Αρχαιολογίας– έχουν συμπεριλάβει σχετικά μαθήματα ως συμπλήρωμα της εισαγωγής στην ερευνητική μεθοδολογία στην προπτυχιακή τους διδασκαλία (όπως το Ινστιτούτο Αρχαιολογίας και Αρχαίας Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Λωζάννης καθώς και ορισμένα από τα κέντρα που παρουσιάζονται στη συνέχεια) και εξίσου ολιγάριθμα σε μεταπτυχιακό επίπεδο (όπως τα Τμήματα των Πανεπιστημίων Βαρκελώνης και Γρανάδας, με εφαρμογή της σχετικής μεθοδολογικής διδασκαλίας στην αρχαιολογία της Ιβηρικής χερσονήσου, το αρχαιολογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου του Σαουδάμπτον καθώς και άλλα Τμήματα στη συνέχεια).

Η πλειοψηφία όμως των πανεπιστημιακών Τομών Αρχαιολογίας, ενώ αναπτύσσει προγράμματα πληροφορικής εντάσσοντας τις νέες τεχνολογίες στις υπάρχουσες δομές (Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης - Μουσείο Ashmolean και αυτοματοποίηση αρχείου Beazley, Πανεπιστήμιο Freiburg και οργάνωση της πρόσβασης στις γεωμετρικές πηγές αρχαιολογικής πληροφορίας στο Internet, και, από τα πιο δραστήρια Τμήματα Αρχαιολογίας βορειοαμερικανικών Πανεπιστημίων, Michigan και Bryn Mawr, και ηλεκτρονική δημοσίευση δεδομένων από τα ανακαφικά προγράμματα στην Πύλο και τη Νεμέα αντίστοιχα), δεν έχει θεσπίσει εξειδικευμένα προγράμματα σπουδών.

Σε άλλα πανεπιστημιακά κέντρα, αντίστοιχα

εκπαιδευτικά προγράμματα σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο αναπτύσσονται στο ευρύτερο μεθοδολογικό πλαίσιο προσέγγισης των εφαρμογών της Πληροφορικής στις Ανθρωπιστικές επιστήμες (PALLAS, Πανεπιστήμιο Εξέτερ, και πιο συστηματικά HATIL, Πανεπιστήμιο Γλασκώβης). Ανταποκρίνονται, κατά συνέπεια, σε μεγαλύτερο φάσμα ενδιαφερομένων και εισάγουν στην προβληματική της ανάπτυξης και της συστηματικής οργάνωσης της πρόσβασης στις ηλεκτρονικές πηγές πολιτιστικής πληροφορίας.

Με σκοπό να βοηθηθούν στις επιλογές τους φοιτητές και αρχαιολόγοι, που εξετάζουν το ενδεχόμενο μεταπτυχιακών σπουδών σ'αυτών τον τομέα εφαρμογών, παρουσιάζεται μια επιλογή εξειδικευμένων πανεπιστημιακών Τμημάτων και προγραμμάτων σπουδών (Γαλλίας, Ην. Βασιλείου, καθώς και τα νεοσύστατα Τμήματα ελληνικών Πανεπιστημίων), που θα ολοκληρωθεί σε δύο τεύχη. Κριτήρια επιλογής των πανεπιστημιακών κέντρων του εξωτερικού υπήρξαν τόσο η αναγνωρισμένη από τη διεθνή κοινότητα επιστημονική τους δραστηριότητα όσο και η αντιπροσώπευση διαφορετικών τάσεων και η γλώσσα διδασκαλίας. Τα Τμήματα παρέχουν στους φοιτητές την απαραίτητη υποδομή σε τεχνολογικό εξοπλισμό (εργαστήρια πρακτικής εξάσκησης, υπολογιστές, προγράμματα και πρόσβαση σε δίκτυο) και συγκεντρώνουν τους απαραίτητους "πόρους" τεκμηρίωσης (βιβλιοθήκες, ηλεκτρονικά μέσα, φωτοθήκες και βάσεις δεδομένων), ενώ πολλά διαθέτουν ήδη μέσω Internet το πρόγραμμα σπουδών και πληροφορίες για τους διδάσκοντες. Στο μεταπτυχιακό επίπεδο η γνώση υπολογιστών θεωρείται απαιτούμενη προϋπόθεση ή αποκτάται –συνήθως με κόπο– κατά τη διάρκεια της μεταπτυχιακής έρευνας.

Στην παρουσίαση που ακολουθεί, τα Τμήματα κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το πλαίσιο της παρεχόμενης εκπαίδευσης και, κατά συνέπεια, την αναπρόκρισή του στα ενδιαφερόντα των υποψηφίων: την εκπαίδευση στο πλαίσιο ερευνητικής δραστηριότητας (1) και την παρουσίαση συγκεκριμένων προγραμμάτων σπουδών (2).

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν ερευνητικά κέντρα που λειτουργούν μέσα σε πανεπιστημια-

κά Τμήματα. Η παρεχόμενη εκπαίδευση στηρίζεται ανάλογα, περισσότερο ή λιγότερο, στη διδασκαλία αλλά κυρίως στη σύνδεση με την έρευνα, που επιτρέπει στους φοιτητές να αποκτήσουν ενδιαφέρουσες εμπειρίες. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα Τμήματα που δίνουν μια ευρεία διδασκαλία, σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο, μέσα από συγκεκριμένα προγράμματα διδασκαλίας (η ομάδα αυτή των πανεπιστημιακών Τμημάτων θα παρουσιαστεί στο επόμενο τμήχος).

Διευκρινίσεις. Σημειώνονται, για κάθε Τμήμα: το επίπεδο παρεχόμενων σπουδών (προπτυχιακό ΠΠΧ, μεταπτυχιακό ΜΠΧ), η ύπαρξη και άλλων διδακτικών προγραμμάτων (ΑΠ), και τα συνεργαζόμενα κατά περίπτωση πανεπιστημιακά Τμήματα στα προγράμματα διδασκαλίας (αναφέρονται τα Τμήματα).

Το ΔΙΚΑΤΣΑ αναγνωρίζει ως ισότιμον με το ελληνικό πανεπιστημιακό πτυχίο τετραετούς φοίτησης τον τέταρτο χρόνο σπουδών στη Γαλλία (Maîtrise), ενώ ως μεταπτυχιακό τον τίτλο Masters των βρετανικών Πανεπιστημίων, είτε αυτός αποκτάται σε συνέχεια του ελληνικού πτυχίου είτε με το σύνολο των σπουδών στο Ην. Βασίλειο. Θεωρούνται μεταπτυχιακά τα διπλώματα DEA, MPhil και τα ανώτερα (ανήκει όμως στην πρωτοβουλία των υποψηφίων να πληροφορηθούν από το ΔΙΚΑΤΣΑ για τις ακριβείς αντιστοιχίες διπλωμάτων).

I. Εκπαίδευση στο πλαίσιο ερευνητικής δραστηριότητας

1. Centre de Recherche Archéologie et Systèmes d'Information. CNRS, Université Paris I, Université Paris X (Γαλλία).

Prof. Anne-Marie Guimier-Sorbets, Maison René Ginouvès, 21, allée de l'Université 92023 Nanterre cedex, amgs@mae.u-paris10.fr

Το Κέντρο στεγάζεται στο νεόδμητο Maison René Ginouvès (Maison d'Archéologie et d'Ethnologie), που συσπειρώνει από το 1996 τις παρισινές αρχαιολογικές και εθνολογικές ερευνητικές μονάδες του εθνικού φορέα CNRS, καθώς και εκείνες των Πανεπιστημίων Paris I (Panthéon / Sorbonne) και Paris X (Nanterre). Από την ίδρυσή του από τον René Ginouvès, το 1969, σημαντικό τμήμα της δραστηριότητας του Κέντρου αποτέλεσαν οι εφαρμογές της πληροφορικής, με έμφαση στα συστήματα αρχιεπέμβασης και έγκλησης για την υποστήριξη της αρχαιολογικής έρευνας, παράλληλα με την αρχαιολογική έρευνα. Οι εργασίες αυτές απεδώσαν στις αρχές της δεκαετίας του '80 τις βάσεις δεδομένων για τα ψηφιαστά κλασικής, ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, τη σύνδεση των βάσεων με τις ανάλογες εικόνες, που περιεχόνταν σε έναν από τους πρώτους αρχαιολογικούς βιντεοδίσκους ("Images de l'Archéologie", 1985), καθώς και θησαυρούς όρων και συστήματα περιγραφής σε πολλές γλώσσες. Ήδη από το 1991, υπό τη διεύθυνση της καθ. A.-M. Guimier-Sorbets, το Κέντρο αναπτύσσει εφαρμογές πολυμέσων αρχαιολογικού περιεχομένου σε διαφορετικές πλατφόρμες διάδοσης, με γνώμονα τις ανάγκες πληροφόρησης διαφορετικών ειδών κοινού και τους κατάλληλους τρό-

πους πρόσβασης (π.χ. σύστημα πληροφόρησης για τον αρχ. χώρο και το Μουσείο των Δελφών, εφαρμογές ηλεκτρονικής δημοσίευσης ανασκαφικών εκθέσεων και χρονικών). Ταυτόχρονα αξιολογούνται εφαρμογές και παρέχεται συμβουλευτική υποστήριξη για το σχεδιασμό ανάλογων προϊόντων στη Γαλλία (CD-ROM "L'Art du Moyen-Age", RMN/Carré Multimédia, MILIA d'Or 1998) και σε άλλες χώρες. Από το 1996, υπό τη διεύθυνση του καθ. S. van der Leeuw, συμμετέχει σε εφαρμογές συστημάτων γεωγραφικής πληροφόρησης με χρήση τεχνικών ανίχνευσης και προσομοίωσης και στατιστικές μεθόδους για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων (πρόγραμμα ARCHAEOMEDES: μελέτη κατοίκησης στην περιοχή Ροδανού, 100-600 μ.Χ., σε συνεργασία με άλλους ευρωπαϊκούς φορείς).

(ΠΠΧ, ΜΠΧ / Sciences de l'Information et de la Documentation)

2. Computing Archaeology Research Group, Staffordshire University (Ηνωμένο Βασίλειο). Dr. J. D. Wilcock, School of Computing, Staffordshire University, P.O. Box 334, Stafford ST18 0DG, j.d.wilcock@soc.staffs.ac.uk <http://www.soc.staffs.ac.uk/research/groups/cag/>, <http://archweb.UnivLeiden.nl/archeonet/partners/staff.univ.html>

Ανήκει στο Τμήμα Υπολογιστών (SOC) του Πανεπιστημίου του Staffordshire. Η ερευνητική ομάδα του απαρτίζεται από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, και όχι αποκλειστικά από αρχαιολόγους. Ο Δρ J. Wilcock, επικεφαλής της ομάδας, είναι γνωστός για τις θέσεις του και τις εργασίες του για τη χρήση προτύπων, που επιτρέπουν την ανταλλαγή των αρχαιολογικών δεδομένων ανάμεσα στα διαφορετικά συστήματα διαχείρισης τους και, κατά συνέπεια, την αρχαιολογική "ηλεκτρονική" επικοινωνία. Η δραστηριότητα του Τμήματος περιλαμβάνει εξειδικευμένες εφαρμογές συστημάτων γεωγραφικής και γεωφυσικής πληροφόρησης για την Αρχαιολογία, με χρήση υψηλής τεχνολογίας τόσο για την απόκτηση των δεδομένων όσο και για την ανάλυση και ερμηνεία τους (όπως η στατιστική και σχεσιακή ανάλυση, που εφαρμόζεται στα δεδομένα της γεωφυσικής επισκόπησης με χρήση ραντάρ, ώστε να διορθωθούν τα σφάλματα στην καταγραφή της πληροφορίας). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη γραφιστική απεικόνιση των δεδομένων, με χρήση τεχνολογίας επεξεργασίας ψηφιακής εικόνας και παραγωγή τρισδιάστατων αναπαραστάσεων. Η δραστηριότητα του Τμήματος καλύπτει και άλλες πλευρές της ερευνητικής μεθοδολογίας, όπως τις εφαρμογές αναλυτικών μεθόδων και σχεδιασμού βάσεων δεδομένων, με έμφαση στα πρότυπα επικοινωνίας, για τη διαχείριση των αρχείων σημαντικών βρετανικών και διεθνών οργανισμών (CBA, Medieval Pottery Research Group, International Radiocarbon Database Commission κ.ά.). Εκτός από τις εξειδικευμένες αυτές εφαρμογές, αναπτύσσονται εφαρμογές πολυμέσων για την εκπαίδευση με τη μορφή ειδικών προγραμμάτων για σχολεία ("The Roman Conquest of Britain" για τον οργανισμό English Heritage), καθώς και παρουσιάσεις αρχαιολογικών χώρων για την πληροφόρηση ενός ευρύτερου κοινού (παρουσίαση του κάστρου του Stafford). (ΜΠΧ)